

Lahden kaupungin yleinen valmiussuunnitelma 2025

Liitteet erillisinä asiakirjoina

Hyväksytty: KH x.x.2025

1.	Tiivistelmä	3
2.	Yleistä	4
2.1.	Käsitteet.....	4
2.2.	Kaupungin varautumista koskeva päätöksenteko	5
2.3.	Keskeiset yhteistyötahot ja vastuut	7
3.	Säädökset ja periaatepäätökset	8
3.1.	Varautumisen lainsäädäntö	8
3.2.	Periaatepäätökset ja selonteot	9
3.3.	Valmiuslain käyttöönotto	10
3.4.	Kaupunkia koskevat valmiuslain toimivaltasäännökset	11
4.	Johtaminen ja varautuminen	14
4.1.	Kriisiviestintä	15
4.2.	Johtokeskus ja tilannekuvayksikkö.....	16
4.3.	Henkinen kriisinkestävyys.....	16
4.4.	Kaupungin kriisibudjetti	17
4.5.	Väestönsuojat	17
4.6.	Hätätyön käyttö ja ilmoitusvelvollisuus.....	18
4.7.	Henkilöstöpankki.....	18
4.8.	Perustettavat organisaatiot	19
5.	Kaupunkitasoisia uhkia	20
6.	Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutus toimintaan	25
6.1.	Poikkeusolojen perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius	25
7.	Varaukset ja materiaalihankinnat	28
7.1.	Henkilö-, ajoneuvo- ja tilavaraukset.....	28
7.2.	Varautuminen hankinnoissa	28
7.3.	VSS-materiaalihankinnat.....	29
8.	Koulutukset.....	30
9.	Liitteet 1-2	31

1. Tiivistelmä

Suunnitelman tarkoitus ja lähtökohdat

Lahden kaupungin yleinen valmiussuunnitelma 2025 määrittelee kaupungin varautumisen periaatteet, toimintamallit ja vastuut häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Suunnitelman tavoitteena on turvata väestön hyvinvointi, kaupungin palveluiden jatkuvuus ja tärkeät toiminnot kaikissa turvallisuustilanteissa. Suunnitelma perustuu valmiuslakiin ja Päijät-Hämeen alueelliseen riskiarvioon.

Varautumisen periaatteet

Kaupungin varautuminen perustuu normaaliolojen toimivaltuuksiin, selkeään johtamiseen ja yhteistyöhön alueellisten ja kansallisten viranomaisten kanssa. Varautuminen on osa jokapäiväistä toimintaa ja johtamista. Johtosuhteet ja vastuunjako säilytetään mahdollisimman muuttumattomina myös poikkeusoloissa.

Keskeiset toimenpiteet

- Valmiussuunnitelmien laatiminen ja ylläpito palvelualueilla ja yhtiöissä
- Henkilöstön, ajoneuvojen ja tilojen varaaminen poikkeusoloja varten
- Väestönsuojien ylläpito ja varustelu
- Koulutus ja valmiusharjoitukset henkilöstölle
- Kriisiviestinnän suunnittelu ja toteutus
- Johtokeskuksen perustaminen ja tilannekuvan ylläpito
- Kaupunkitasoisten uhkien tunnistaminen ja riskienhallinta
- Kriisibudjetin laatiminen ja taloudellisten resurssien kohdentaminen
- Yhteistyö viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa

2. Yleistä

Valmiuslain (2011) 1§ mukaan sen tarkoituksena on suojata väestöä poikkeusoloissa ja turvata maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus. Poikkeusoloiksi 3§ katsotaan Suomeen kohdistuva aseellinen uhka, väestön toimeentuloon kohdistuva erityisen vakava tapahtuma, erityisen vakava suuronnettomuus tai sitä vaikutuksiltaan vastaava tartuntatauti. Valmiuslain 12§ mukaan kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Kunnilla on keskeinen vastuu väestön peruspalveluiden huolehtimisessa. Lisäksi kuntien tehtävänä on huolehtia muusta tärkeästä ja kriittiseksi arvioidusta palvelu- ja hyödyketuotannosta. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2025) kuvatut strategiset tehtävät muodostavat perustan maakuntien, kuntien ja muiden organisaatioiden varautumiselle ja valmiussuunnittelulle.

Kaupungin valmiussuunnitelmissa määritellään kaupungin omien ja konserniin kuuluvien keskeisten organisaatioiden tehtävät sekä keskeisimmät uhat häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Palvelualueilla ja yhtiöillä on omia palvelualuekohtaisia valmiussuunnitelmia, jotka vastaavat kysymykseen, miten tehtävät käytännössä toteutetaan. Lisäksi ympäristöterveyteen, viestintään ja johtokeskustyoiskentelyyn on erillisiä suunnitelmia. Ne täydentävät palvelualueiden valmiussuunnitelmia.

Tämä valmiussuunnitelma on julkinen ja osin salainen. Liitteistä yksi on salassa pidettäviä ja vain asianosaisten käyttöön. Palvelualueiden valmiussuunnitelmat ovat luonteensa takia salassa pidettäviä.

2.1. Käsitteet

Normaaliolot - yhteiskunnan pääsääntöinen tila, jossa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan turvata ilman, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö.

Häiriötilanne - uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä. Häiriötilanteen hallinta edellyttää viranomaisten sekä muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Tällaisia häiriötilanteita voivat olla esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet tai ihmisen toiminnasta aiheutuvat häiriötilanteet. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaali- kuin poikkeusoloissakin. Varautumalla häiriötilanteisiin varaudutaan samalla normaaliolojen ja poikkeusolojen tuomiin haasteisiin.

Poikkeusolot - valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettu yhteiskunnan tila, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Poikkeusolojen vallitsemisen toteaa valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa.

Valmiussuunnittelu - normaalioloissa tapahtuva varautumisen suunnittelu. Valmiuslain (1552/2011) 12 § velvoittaa viranomaiset varautumaan poikkeusoloihin siten, että viranomaisten työtehtävät voidaan hoitaa myös poikkeusolojen aikaan mahdollisimman hyvin. Tämä tapahtuu valmiussuunnittelun ja muiden mahdollisten toimenpiteiden avulla. Valmiussuunnittelu kattaa normaaliolot mutta erityisesti häiriötilanteet ja poikkeusolot. Liike-elämässä käytetään termejä jatkuvuudenhallinta ja jatkuvuussuunnittelu.

Varautuminen - toiminta, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet normaalioloissa, häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset.

VSS – väestön siviilisuojaus on aseellisen hyökkäyksen takia tapahtuvaa suojelutoimintaa. Tarkoituksena on siviiliväestön suojaaminen hyökkäyksen vaaroilta ja auttaminen selviytymään hyökkäyksen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle.

2.2. Kaupungin varautumista koskeva päätöksenteko

Varautumista koskeva lainsäädäntö ei määrittele, millä tavoin kaupunki päättää varautumisestaan tai millaisia yleisiä varautumisen asiakirjoja kaupungilla tulisi olla. Varautumiseen keskeisesti liittyvästä riskienhallinnasta on kuitenkin päätettävä kuntalain

13 §:n mukaan valtuustossa. Kaupunginvaltuusto hyväksyy Lahdessa riskienhallintaan ja sisäiseen valvontaan liittyvät strategisen tason periaatepäätökset.

Lahden kaupungin varautumistyötä johtaa kaupunginjohtaja yhdessä kaupunginhallituksen kanssa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, materiaalihankinnat, etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset. Kaupunginhallitus hyväksyy tämän Lahden valmiussuunnitelman yleisen osan.

Kaupungin hallintosäännössä oleva luku VII määrittelee tarkentavan toimivallan poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa. Hallintosäännön muiden lukujen toimivaltamääräyksistä voidaan poiketa poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteessa ja välttämättömän syyn vuoksi silloin, kun päätöksentekoa ei kyetä normaalitoimivaltuuksin riittävällä tavalla järjestämään.

Hallintosäännön mukaan kaupunginjohtaja voi käyttää poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteessa normaalista toimivallasta poikkeavaa päätösvaltaa kaupungin palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi välttämättömän syyn vuoksi.

Palvelualuejohtaja voi käyttää poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteessa normaalista toimivallasta poikkeavaa päätösvaltaa kaupungin palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi omalla palvelualueellaan välttämättömän syyn vuoksi, ellei kaupunginjohtaja päätä asiasta.

Valmiussuunnitelman yleisen osan lisäksi palvelualueet, taseyksiköt sekä yhtiöt varautuvat häiriö- ja poikkeusolojen kriisijohtamiseen ja tehtäviin omilla valmius-/jatkuvuussuunnitelmilla, pelastussuunnitelmilla, resursoinnilla sekä harjoittelemalla suunnitelmien mukaista toimintaa. Varautumisessa otetaan huomioon myös ulkoistetut palvelut sekä yhteistyö elinkeinoelämän, muiden kuntien ja järjestöjen kanssa.

Varautumisen velvoitteet ovat osa ostopalvelujen sopimuksia. Edellä mainituissa valmiussuunnitelmissa huomioidaan toiminta myös niiltä osin:

- a) jotka normaalitehtäviensä lisäksi ovat saaneet tai saavat erityistehtäviä tai
- b) joiden normaali toiminta jatkuu, mutta sitä supistetaan tai
- c) joiden toiminnot voidaan pääosin keskeyttää ainakin määräajaksi tai
- d) joiden huomattavat osat valmistautuvat evakuoitaviksi.

Varautumisesta huolehtiminen on osa kaikkien toimijoiden päivittäistä toimintaa.

Johtosuhteet, organisaatiot ja vastuunjako säilytetään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa mahdollisimman muuttumattomina kaikissa tilanteissa.

Häiriötilanteessa toimintaa johtavat vastuulliset ja toimivaltaiset viranomaiset tai muut siihen lainsäädännössä velvoitetut turvallisuustoimijat omien tehtäviensä ja toimivaltansa mukaisesti.

2.3. Keskeiset yhteistyötahot ja vastuut

Keskeisiä yhteistyötahoja kunnan varautumisen näkökulmasta ovat muun muassa.

- hyvinvointialueet (sosiaali- ja terveydenhuolto, pelastustoimi),
- alueelliset varautumisen yhteistyöryhmät
- aluehallintovirastot (2026 alkaen lupa- ja valvontavirasto)
- ELY-keskukset (2026 alkaen elinvoimakeskus)
- poliisi
- puolustusvoimat
- maahanmuuttovirasto/vastaanottokeskus
- ylikunnalliset viranomaistoimijat kuten ympäristöterveydenhuolto ja maaseutuhallinto.

Vallitsevista olosuhteista ja järjestelyistä riippuen eri viranomaisten roolit voivat painottua eri tavoin.

Muita kaupungin kannalta keskeisiä tahoja ovat kriittiseen infrastruktuurin julkiset ja yksityiset toimijat (vesi, sähkö, energia, tietoliikenneverkot, ict), keskeiset tukipalvelutoimittajat (ruoka, aineet, tarvikkeet ja materiaalit, kiinteistöhuolto, liikenne ja logistiikka) sekä muut erityisesti huoltovarmuuteen liittyvät elinkeinoelämän toimijat (ruoka, lääkkeet, polttoaineet, muut hyödykkeet), joiden toiminta on myös osaltaan keskinäisriippuvaista. Myös seurakunnilla on merkittävä osuus erityisesti henkisen tuen osalta.

Järjestökentän ja kolmannen sektorin toimijoista yhteistyötä kaupungin kanssa varautumisen, häiriötilanteiden ja turvallisuuden kysymyksissä tekevät esimerkiksi SPR, Vapepa, MPK sekä muut paikalliset yhdistykset ja aktiiviset ryhmät.

Kokonaisturvallisuuden periaatteen mukaisesti on tärkeä huomioida myös erilaiset kansalaisryhmät. On esimerkiksi tärkeää, että häiriötilanteen aikana viestintä tavoittaa myös muunkieliset yhteisöt.

3. Säädökset ja periaatepäätökset

Keskeiset poikkeusolojen vaatimat toimivaltuudet on koottu valmiuslakiin (1552/2011) ja puolustustilalakiin (1083/1991).

Kuntien yleisestä varautumisvelvollisuudesta säädetään valmiuslain 12 §:ssä, jonka mukaan valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Muita kunnan toimintaan liittyviä varautumisvelvoitteita on kirjattu toimialakohtaiseen lainsäädäntöön. Merkittävimmät määräykset kuntien kannalta on kirjattu pelastuslakiin, joka yhdessä valmiuslain kanssa muodostaa lainsäädännöllisen viitekehyksen väestönsuojeluun varautumiselle.

Vesihuoltolaki määrittää vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaamisesta normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Terveyden- ja ympäristösuojelulait määrittävät elinympäristöön vaikuttavien häiriötilanteiden varautumisvelvollisuuksista.

Julkisuuslaki sekä tiedonhallintalaki määräävät muun muassa tiedon turvallisesta käsittelystä ja asiakirjojen salassapidosta. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä edellyttää hyvinvointialueita varautumaan yhteistyössä alueensa kuntien kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin. Esimerkiksi vaaratiedotelaki määrittelee, millä viranomaisella on oikeus vaaratiedotteiden antamiseen. Tartuntatautilaki määrää vastuista vaarallisen tartuntataudin osalta.

3.1. Varautumisen lainsäädäntö

Kaupunkikonsernin varautumista ja valmiussuunnittelua ohjaavat muun muassa seuraavat säädökset:

[Valmiuslain kuntia koskevat osuudet](#)

[Väestön siirtäminen ja majoittaminen – varautuminen pelastustoimintaan, väestönsuojeluun ja evakuointiin](#)

[Määräykset hyvinvointialueen varautumisesta ja yhteistyövelvoitteesta kuntien kanssa](#)

[Valmiuslaki \(1552/2011\)](#)

[Pelastuslaki \(379/2011\)](#)

[Vesihuoltolaki \(119/2001\) 15 a §](#)

[Terveysuojelulaki \(763/1994\)](#)

[Laki vaaratiedotteesta \(466/2012\)](#)

[Julkisuuslaki \(621/1999\)](#)

[Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta \(906/2019\)](#)

[Asetus kriittisistä sähkökäyttöpaikoista \(921/2022\)](#)

[Asetus hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin \(308/2023\)](#)

[Asetus hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta \(309/2023\)](#)

3.2. Periaatepäätökset ja selonteot

Myös valtioneuvoston periaatepäätökset ja selonteot sekä erilaiset turvallisuusviranomaisten katsaukset määrittävät yhteiskunnan ja samalla kuntien varautumista, vaikka niillä ei ole oikeudellista velvoittavuutta. Näistä merkittävimmät ovat yhteiskunnan turvallisuusstrategia, kansallinen riskiarvio, alueelliset riskiarvot, valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista, selonteko turvallisuusympäristön muutoksesta 2022 sekä suojelupoliisin ja muiden viranomaisten vuosittaiset katsaukset turvallisuusympäristön muutoksiin. Säännöllistä tilannekuvaa jaetaan myös kyberturvallisuuskeskuksen katsauksissa kuten viikoittainen kybersää.

Strategiat, turvallisuusselonteot ja muut periaatepäätökset

[Yhteiskunnan turvallisuusstrategia](#)

[Kansallinen riskiarvio 2023](#)

[Alueelliset riskiarvot \(Tuovi-portaalissa\)](#)

[Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista 2018](#)

[Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta](#)

[Suojelupoliisin uutiset ja tiedotteet](#)

3.3. Valmiuslain käyttöönotto

Valmiuslain 12 §:n mukaisesti kunnan tulee varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Velvoite tarkoittaa, että kunnalla tulee olla valmius poikkeusoloissa kunnalle mahdollisesti määrättävien tehtävien hoitamiseen kuten esimerkiksi vähittäiskaupan, rakentamisen tai asuntokannan säännöstely ja väestönsuojelu. Ohessa on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin valmiuslain käyttöönottoa ja kuntia koskevia säännöksiä.

Valmiuslaki voidaan ottaa käyttöön valmiuslain 3 §:n mukaisissa poikkeusoloissa.

3 § [\(8.7.2022/706\)](#)

Poikkeusolojen määritelmä

Poikkeusoloja tämän lain mukaan ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä
- 6) sellainen
 - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
 - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
 - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen

saatavuuteen;

d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;

e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;

f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai

g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Valmiuslain käyttöönotosta päätetään 6 §:n mukaisella käyttöönottoasetuksella, jossa valtioneuvosto, yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa, toteaa maassa vallitsevan poikkeusolot. Käyttöönottoasetus on saatettava välittömästi saatettava eduskunnan käsiteltäväksi. Eduskunta päättää, saako asetus jäädä voimaan vai onko se kumottava osittain tai kokonaan ja onko se voimassa säädetyn vai sitä lyhyemmän ajan.

Valmiuslain 12 §:n mukainen varautumisvelvollisuus edellyttää, että Lahden kaupunki on varautunut tehtäviensä mahdollisimman hyvään hoitamiseen myös poikkeusoloissa.

Lahden on huomioitava varautumisessaan myös valmiuslain mukaiset tehtävät, jotka voivat tulla kaupungin vastuulle poikkeusoloissa.

Yhteiskunnan häiriötilanne on pyrittävä hallitsemaan aina ensisijaisesti viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Normaaliolojen lainsäädännön soveltaminen ei lakkaa valmiuslainsäädännön lisätoimivaltuuksien käyttöönoton myötä.

3.4. Kaupunkia koskevat valmiuslain toimivaltasäännökset

31 § Maatilatalouden alkutuotannon ohjaaminen ja säännöstely (kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen myöntää ostoluvan)

32 § **Vähittäiskaupan säännöstely** (ostoluvat, hallinnointi ja säännöstely)

36–39 §:ssä on säännöksiä, jotka koskevat niitä **kuntia, joilla on sähköyhtiöitä** tai -liikelaitoksia

40 § **Kaukolämmön käytön rajoittaminen** (julkisten tilojen lämmittäminen ja käyttörajoitusten valvonta)

44 § **Vedenhankinnan turvaaminen** (toimitusvelvoite verkon ulkopuolisille alueille)

46–50 § **Rakentamisen ja rakennustuotteiden säännöstely** (rakennustarkastajalle laajempi tehtäväkuva, rakennustarvikkeiden ostolupien myöntäminen)

51–55 § **Asuntokannan säännöstely** (kunnat toimivat säännöstelyviranomaisena, esim. jos kuntaan evakoiduille tarvitaan asuntoja tai tiloja käyttöön viranomaispäätöksellä)

70 § **Polttonesteen käyttö lupa** (kunnalle myönnetään polttonesteen käyttö lupa, lupaa varten tarvittavat moottoriajoneuvot on merkittävä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ylläpitämään ajoneuvojen varaamista poikkeusolojen käyttöön koskevaan luetteloon)

88 § **Kunta voi luopua** varhaiskasvatuslain [\(540/2018\)](#) mukaisen **varhaiskasvatuksen järjestämisvastuusta**, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat järjestää lapsen hoidon muutoin.

91 § **Työnvälityspakko** (työnvälitys tulee kuntien tehtäväksi, kun työvoimapalvelut siirtyvät kunnille.)

93 § **Palvelussuhteen ehdoista voidaan poiketa työaika- ja vuosilomalain osalta.**

95 ja 96 § **Työvelvolliset** (voi vaikuttaa kunnan omiin järjestelyihin)

106 § **Hallintoviranomaisen viestintä poikkeusoloissa** (velvoite julkaista valtion viestintäkeskuksen viestit)

108 § **Kunnan hallinto** (valtuusto voidaan kutsua koolle välittömästi tai toimivaltaa voidaan siirtää kunnan hallitukselle)

109 § **Opetus ja koulutus** (opetus voidaan keskeyttää tai siirtää toiselle paikkakunnalle enintään kolmeksi kuukaudeksi, opetus- tai muun toiminnan järjestämisvelvollisuutta sekä velvollisuutta ateria-, kuljetus- ja majoitusetuuksien järjestämiseen voidaan rajoittaa)

16 luku **Sotilaallinen puolustusvalmius** (kunta voi joutua luovuttamaan puolustusvoimille omaisuutta tai tavaroita tai se voidaan määrätä suorittamaan puolustusvoimille muonitus-, majoitus-, korjaamo-, huolto-, rakentamis- ja muita vastaavia palveluja)

118 § **Liikkumis- ja oleskelurajoitukset** (kunnan alueelle voi tulla liikkumis- ja oleskelurajoituksia)

119 § **Väestönsuojeluun tarvittavien alueiden ja tilojen luovutusvelvollisuus** (kunta voi joutua luovuttamaan tilojaan väestönsuojelutarkoituksiin)

120 § **Pelastustoimen ja väestönsuojelun erityisjärjestelyt** (kunnat ja hyvinvointialueet perustavat johtokeskuksia sekä sammutus-, pelastus-, ensiapu-, huolto-, raivaus- ja puhdistustehtäviä tai muita näihin rinnastettavia, väestön suojaamiseksi välttämättömiä tehtäviä varten väestönsuojelumuodostelmia)

121 § **Väestö voidaan valtioneuvoston päätöksellä siirtää toisaalle.**

122 § **Kunta voi päätöksellään velvoittaa yksityisen henkilön, yrityksen, yhteisön tai laitoksen luovuttamaan siirretyn väestön majoituksen, muonituksen ja muun huollon kannalta välttämätöntä omaisuutta sekä huonetiloja siirretyn väestön tilapäistä majoittamista varten.**

4. Johtaminen ja varautuminen

Varautuminen on olennainen osa kaupungin normaalia toimintaa ja johtamista.

Kaupunginvaltuusto, -hallitus ja viranhaltijajohto vastaavat siitä, että palvelut tuotetaan lain edellyttämällä tavalla ja että häiriötilanteisiin varaudutaan riittävästi.

Hallintosääntöön ja virkavastuuseen perustuvat johto- ja vastuusuhteet ovat voimassa myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, ellei toisin ole määrätty. Tilanteissa toimitaan normaalien toimivaltuuksien mukaisesti. Vakavissa tai laaja-alaisissa häiriöissä johtamista voidaan tehostaa perustamalla tilannehuone.

Poikkeusoloissa valtuusto voidaan kutsua koolle välittömästi, ja se on päätösvaltainen, kun yli puolet valtuutetuista on läsnä. Mikäli valtuustoa ei saada koolle ja päätöksenteko on kiireellistä, kaupunginhallitus voi tehdä valtuuston toimivaltaan kuuluvia päätöksiä, jotka on vietävä valtuuston käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

Poikkeusoloissa päätösvaltaa siirtyy kaupunginvaltuustolta -hallitukselle ja kaupunginhallitukselta virkajohdolle. Tavoitteena on poikkeusoloissa varmistaa kaupungin toiminnan jatkuvuus ja asukkaiden turvallisuus.

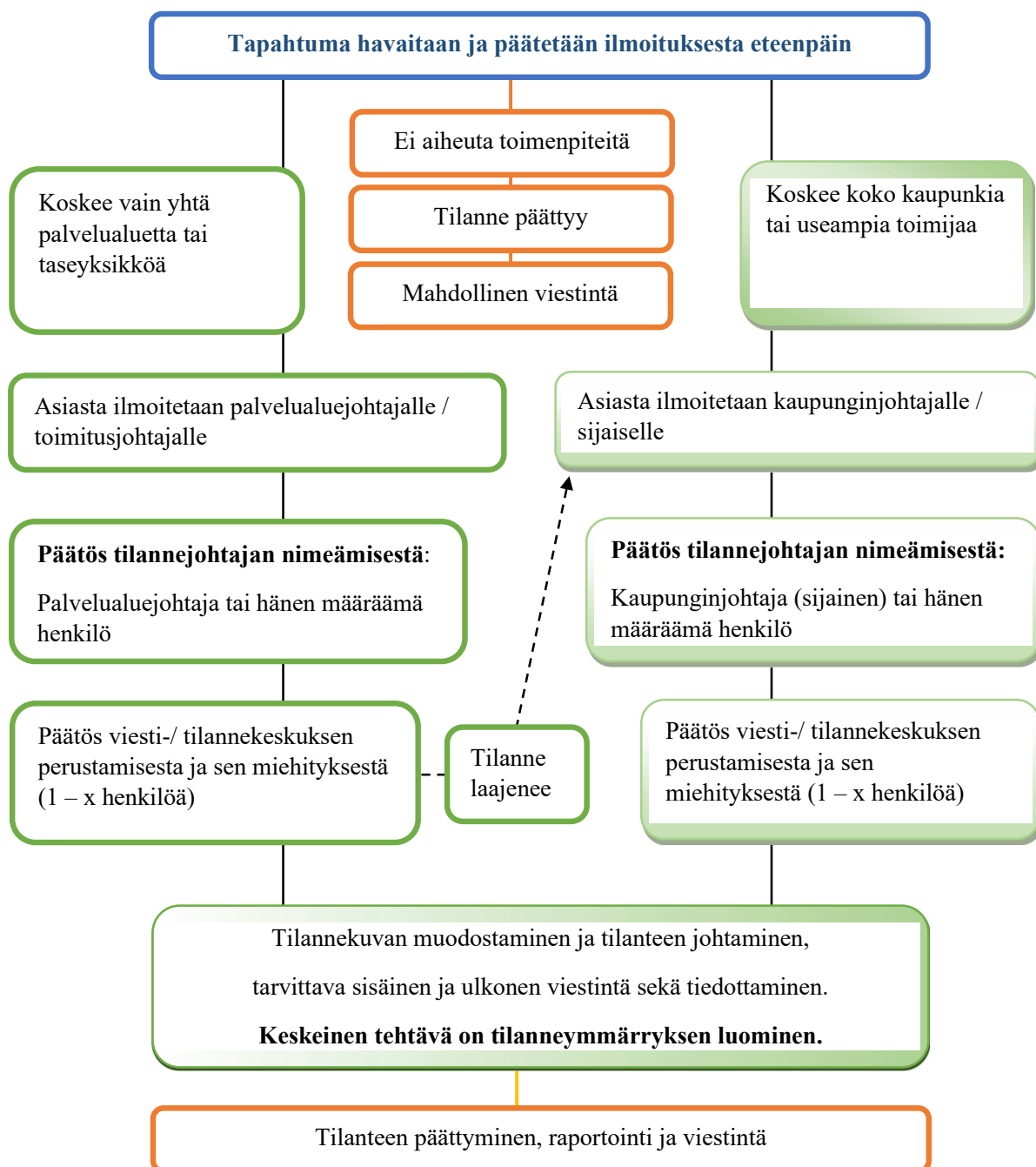
Kaupungin taloudellinen ja toiminnallinen suorituskyky turvataan priorisoimalla tehtäviä valmiussuunnitelmien mukaisesti. Toimielinten kokoontumista ja päätösvallan siirtoa koskevat valmiuslain määräykset.

Häiriötilanteet, jotka merkittävästi vaikuttavat palveluiden saatavuuteen, aiheuttavat tai lisäävät vaaraa, sulkevat liikenneyhteyksiä, johtavat evakuointiin tai aiheuttavat huolta kaupunkilaisissa, on viipymättä ilmoitettava palvelualuejohtajalle ja kaupunginjohtajalle. Kaupungin johdon on tiedotettava asiasta johtaville luottamushenkilöille viivytyksettä, tilanteen vaatimukset huomioiden.

Häiriötilanteiden johtaminen perustuu toimivaltaisen viranomaisen toimintaan ja ajantasaiseen tilannekuvaan. Johtamisvalmius turvataan tarvittaessa ympäri vuorokauden, varallaolo- ja sijaisjärjestelyin. Tilanne- tai kriisijohtaminen kuuluu ensisijaisesti sille viranomaiselle, jonka toimialaan tilanne kuuluu. Onnettomuuksissa johtovastuu on pelastusviranomaisella, rikostapauksissa poliisilla.

Lautakunnat ja poliittiset toimielimet kutsutaan koolle hallintosäännön ja lain mukaisesti. Tarvittaessa kokoukset voidaan järjestää erillisen suunnitelman mukaan.

Toiminta ja johtovastuut kaupungin häiriötilanteissa on kuvattu seuraavasti.

4.1. Kriisiviestintä

Lahden kaupungilla on yhteinen, sisäinen kriisiviestintäohje, joka löytyy [intrasta](#).

Viestintä tukee kaupungin johtoa ja päätöksentekoa sekä varmistaa oikean ja ajantasaisen tiedon välittämisen kuntalaisille ja medialle. Sisäinen viestintä varmistaa henkilöstön tiedonsaannin. Yhteistoiminta eri toimijoiden välillä on keskeistä häiriötilanteiden hallinnassa.

Viestintäjohtaja vastaa kriisiviestinnän ohjeen ajantasaisuudesta sekä häiriötilanneviestinnän ennakkosuunnittelusta. Lisäksi kaupungin yksiköillä ja esimerkiksi tilakeskuksella on omat viestintäsuunnitelmansa ja kriisiviestinnän toimintaohjeet. Viestintäpalvelut ylläpitävät yksityiskohtaista ohjeistusta viestinnän käytännön toteutuksesta.

Kriisiviestintä (tai tehostettu viestintä) käynnistyy tilanteessa, jossa nimetään tilannejohtaja ja viestinnästä vastaava yhteyshenkilö – nämä voivat olla sama tai eri henkilö. He vastaavat viestinnän toteuttamisesta yhteistyössä kaupungin viestintäpalvelujen kanssa.

4.2. Johtokeskus ja tilannekuvayksikkö

Johtokeskuksen/tilannehuoneen tehtävä on tukea johtamista ylläpitämällä tilannekuvaa. Johtokeskus kykenee viestimään kaikissa turvallisuustilanteissa. Johtamista ja tilannekuvan ylläpitoa palvelevia johtamistiloja ylläpidetään etenkin vakavampia häiriötilanteita sekä poikkeusoloja varten.

Tilannekuvayksikkö vastaa ajantasaisen ja kokonaisvaltaisen tilannekuvan muodostamisesta sekä sen jatkuvasta ylläpidosta. Yksikkö kokoaa ja analysoi tietoa eri lähteistä – kuten viranomaisilta, medialta ja omista havainnoista – ja tuottaa johdolle päätöksenteon tueksi selkeitä ja ajankohtaisia tilannearvioita.

4.3. Henkinen kriisinkestävyys

Henkinen kriisinkestävyys tarkoittaa yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan kykyä kestää kriisien aiheuttamaa henkistä painetta ja selviytyä niiden vaikutuksista. Se ilmenee tahtona turvata itsenäisyys, väestön hyvinvointi ja turvallisuus kaikissa turvallisuustilanteissa.

Kriisinkestävyyttä vahvistetaan kasvatuksen, opetuksen, viestinnän, hengellisen toiminnan ja kulttuuriperinnön suojelun keinoin. Koulutus edistää yhteisvastuuta, medialukutaitoa ja maanpuolustustahtoa sekä tukee kansalaistoimintaa.

Kaupungin viestintä tukee viranomaisviestintää ja vahvistaa kuntalaisten kriisinkestävyyttä. Viranomaiset, seurakunnat ja järjestöt tarjoavat psykososiaalista tukea, jolla ehkäistään poikkeusolojen aiheuttamia stressireaktioita. Näitä valmiuksia kehitetään osana hyvinvointityötä.

Kulttuuri ja yhteisöllinen toiminta, kuten urheiluseurat rakentavat identiteettiä, luottamusta ja turvallisuuskulttuuria. Ne ehkäisevät syrjäytymistä ja tukevat yksilöiden kykyä selviytyä kriiseistä. Jokainen voi osaltaan edistää oman ja lähiyhteisönsä turvallisuutta.

Kaupungin työntekijöiden omatoiminen varautuminen on keskeinen osa kaupungin valmiutta häiriö- ja poikkeustilanteissa. Jokaisen kaupungin palveluksessa olevan henkilön on hyvä varautua 72 tunnin varautumissuosituksen mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että työntekijällä on valmiudet selviytyä omatoimisesti vähintään kolmen vuorokauden ajan ilman yhteiskunnan tarjoamia palveluita.

Omatoiminen varautuminen:

- Vahvistaa työntekijän henkistä kriisinkestävyyttä
- Parantaa kaupungin palveluiden jatkuvuutta häiriötilanteissa
- Tukee asukkaiden selviytymistä ja yhteiskunnan palautumista.

Kaupungin työntekijöiden hyvä varautuminen auttaa turvaamaan kriittiset palvelut myös poikkeusoloissa.

Vahva henkinen kriisinkestävyys ehkäisee yhteiskunnallista epävakautta ja tukee toimintakykyä kaikissa olosuhteissa. Kriisitilanteissa on tärkeää säilyttää arjen rakenteet, jotka pitävät yllä turvallisuudentunnetta ja luottamusta tulevaisuuteen.

4.4. Kaupungin kriisibudjetti

Kaupungin toiminnassa on noudatettava talousarviota. Siihen tehtävistä muutoksista päättää valtuusto. Häiriötilanteen sattuessa laaditaan tilanteen vaatiessa kriisibudjetti kaupungin normaaliajan talousarvion pohjalta. Kriisibudjetti on hyväksyttävä

kaupunginvaltuustossa, ellei päätösvalta ole siirtynyt poikkeusolojen takia kaupunginhallitukselle.

Tärkeimpien toimintojen ja väestönsuojeluorganisaation tehokkaan työskentelyn turvaamiseksi varoja keskitetään ja vähemmän tärkeitä toimintoja supistetaan.

4.5. Väestönsuojat

Väestönsuoja suojaa ihmisiä poikkeusoloissa, ensisijaisesti sotilaallisen hyökkäyksen aikana. Se on rakennukseen tai sen yhteyteen sijoitettu tila tai erillinen rakennus, joka tarjoaa suojaa siellä, missä ihmiset normaalisti asuvat, työskentelevät ja liikkuvat.

Väestönsuojan rakentamisvelvoite määräytyy rakennuksen koon, käyttötarkoituksen ja henkilömäärän mukaan. Kaikissa kiinteistöissä veloitetta ei ole, esimerkiksi keskustan vanhemmissa rakennuksissa. Maaseudulla ja omakotialueilla ei yleensä ole väestönsuojia, jolloin suojatoimista vastaavat asukkaat itse.

Väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet pidetään sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa. Kiinteistön pelastussuunnitelman osana tulee olla väestönsuojan käyttöönottosuunnitelma.

Vastuu väestönsuojasta kuuluu rakennuksen omistajalle tai haltijalle. Kaupungin käytössä olevan suojan hoitajan tulisi olla kyseisestä kiinteistöstä, mikäli hän on suojautumistilanteessa rakennuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä. Hoitajan tehtävät sisältyvät kaupungin työntekijöiden työnkuvaan, eikä niistä makseta erillistä korvausta.

Lahden kaupungissa on yleisiä väestönsuojia. Yleinen väestönsuoja on tarkoitettu alueella oleskelevien sekä ulkona liikkuvien suojaamiseen, kun suojautumistarve tulee yllättäen. Näitä paikkoja ei varata ennakolta kenellekään.

4.6. Hätätyn käyttö ja ilmoitusvelvollisuus

Hätätty mahdollistaa henkilöstön joustavan käytön tilanteissa, joissa normaalioloissa ilmenee yllättäviä tai uhkaavia häiriötilanteita, edellyttäen että hätätyn edellytykset täyttyvät (Työaikalaki 872/2019, 19 §). Työnantajan on hätättyä teettäessään viipymättä toimitettava työsuojeluviranomaiselle kirjallinen ilmoitus, jossa kuvataan:

- hätätyn syy

- työn laajuus
- sekä arvioitu kesto.

Lisäksi työnantajan on varattava hätätyöhön osallistuvia työntekijöitä edustavalle luottamushenkilölle mahdollisuus antaa lausunto, joka liitetään ilmoitukseen.

4.7. Henkilöstöpankki

Kaupungin henkilöstön tehtäväkuviin voidaan tehdä muutoksia tilanteen vaatimalla tavalla, jotta resurssit voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti.

Tilanteissa, joissa työntekijä siirretään henkilöstöpankkiin, henkilöstöpalvelut vastaavat uusien työtehtävien määrittelystä ja tehtävien yhteensovittamisesta kaupungin tarpeisiin.

4.8. Perustettavat organisaatiot

Poikkeusoloissa perustetaan tarvittaessa:

- valmiusjohtoryhmä
- tilannekuvayksikkö
- päivittäistavarahuollon organisaatio yhteistyössä valtakunnallisesti johtovastuussa olevan viranomaisen kanssa.
- asuntokannan säännöstelyviranomainen.
- raivausryhmä(t).
- väestönsuojayksiköt.

Lisäksi vapaaehtoistoiminnan koordinointi sekä yhteistyö elinkeinoelämän ja tukipalvelutoimittajien kanssa voidaan tarvittaessa järjestää omana toimintana.

5. Kaupunkitasoisia uhkia

Kaupunkitasoinen varautumisen ja valmiussuunnittelun perusta muodostuu tunnistetuista uhkamalleista ja arvioituista riskeistä. Uhkamallit ja riskiluokitukset perustuvat kansalliseen riskiarvioon, alueelliseen riskiarvioon ja kaupunkitasoiseen riskiarvioon.

Uhkia ovat:

- 1 Laaja- ja pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö
- 2 Laaja- ja pitkäkestoinen jätevesihuollonhäiriö
- 3 Sähkön saannin suurhäiriö
- 4 Vaarallisiin aineisiin (CBRNE) liittyvä onnettomuus
- 5 Vakava liikenteen onnettomuus
- 6 Talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso ja rankka lumisade
- 7 Vakava henkilökoukoon kohdennettu väkivallanteko
- 8 Laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti
- 9 Elintarvikehuollon vakavat häiriöt
- 10 Rahoitus ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
- 11 Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
- 12 Laajamittainen maahantulo
- 13 Hybridituhhat ja sotilaallisen voiman käyttö.

1 Laaja- ja pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö

Lamaannuttaa tai vähintään hankaloittaa väestön arkitoimintoja. Hygieniariskit kasvavat ja sairastumiset ovat todennäköisiä. Häiriöllä on vaikutuksia väestön yleiseen toimintakykyyn. Sen pitkittyessä turvattomuuden tunne kasvaa. Häiriö hankaloittaa palveluiden toimivuutta ja saatavuutta, esimerkiksi koulut ja päiväkodit sekä terveydenhuolto. Pahimmillaan häiriö voi lamauttaa osan palveluista.

2 Laaja- ja pitkäkestoinen jätevesihuollonhäiriö

Häiriöllä on vaikutuksia yhteiskunnan yleiseen toimintakykyyn. Pitkäkestoisella viemäreiden toimimattomuudella tai käyttökiellolla voi olla merkittäviä vaikutuksia asumiseen ja ympäristöhygieniaan. Sen pitkittyessä turvattomuuden tunne kasvaa.

Häiriö hankaloittaa palveluiden saatavuutta ja toimivuutta, esimerkiksi. koulu- ja päiväkodit, terveydenhuolto. Sairastumiset voivat pahimmillaan lamauttaa osan palveluista henkilöstön sairastuessa.

3 Sähkön saannin suurhäiriö

Sähkön suurhäiriön uhka on olemassa ympäri vuoden, mutta sen vaikutukset ovat riippuvaisia vuodenajasta ja lämpötilasta. Sähkön suurhäiriön vaikutukset vahvistuvat tilanteen pitkittyessä ja vaikeusaste kohoaa erityisesti talviolosuhteissa. Sähkönkäyttäjien oman varautumisen merkitys korostuu erityisesti vakavissa ja pitkäkestoisissa sähköhäiriöissä. Sähkökatko voi kestää minuuteista viikkoon.

4 Vaarallisiin aineisiin (CBRNE) liittyvä onnettomuus

Kaupungin alueella liikkuu merkittäviä määriä vaarallisia kemikaaleja. Tie 12 on merkittävä maantieliikenteen reitti. Rautatie kulkee Lahdessa keskustan tuntumassa läpi tiheästäkin asutun alueen.

Syntyvän säteilyvaaratilanteen hoito edellyttää toimia kaikilla hallinnonaloilla ja -tasoilla. Toimet voivat olla mittavia, jolloin tarvitaan yhteiskunnan laajaa panostusta haittojen torjumiseen ja vähentämiseen.

5 Vakava liikenteen onnettomuus

Mahdollisia vakavan liikenneonnettomuuden toteutumistapoja ovat erilaiset suistumis-, törmäys- ja (taso)risteysonnettomuudet. Onnettomuus voi aiheuttaa pelkoa, järkytystä ja stressiä, erityisesti jos uhreja on paljon tai tilanne on poikkeuksellisen näkyvä.

Vaurioitunut infrastruktuuri (tiet, sillat, liikennevalot) vaatii nopeita korjaustoimia ja voi aiheuttaa pitkäaikaisia kustannuksia. Koulukuljetukset, terveydenhuollon saavutettavuus ja jätehuolto voivat häiriintyä.

6 Talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso ja rankka lumisade

Lumimassat voivat estää katujen, teiden ja joukkoliikenteen toiminnan. Erityisesti pääväylien ja kriittisten reittien auki pitäminen (esimerkiksi sairaaloihin) on ensiarvoisen tärkeää. Vaikeat olosuhteet voivat estää työntekijöiden pääsyn työpaikoille.

Kaukolämpö- tai sähkölämmityksen häiriöt voivat johtaa rakennusten kylmenemiseen ja vesijohtojen jäätymiseen. Koulut ja päiväkodit saatetaan joutua sulkemaan. Tilanteen pitkittyessä kotitalouksilla on vaikeuksia selviytyä omatoimisesti arjen toiminnoista.

7 Vakava henkilökoukkoon kohdennettu väkivallanteko

Vakava henkilökoukkoon kohdistuva väkivallanteko on äärimmäinen kriisitilanne, jolla voi olla kaupungille laaja-alaisia ja pitkäkestoisia vaikutuksia. Vakava henkilökoukkoon kohdennettu väkivallanteko aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia yleiseen turvallisuuden tunteeseen. Kaupungin on nopeasti käynnistettävä tilannejohtaminen yhteistyössä poliisin, pelastuslaitoksen ja sosiaali- ja terveysten palveluiden kanssa.

Tapahtumapaikka saatetaan eristää pitkäksi aikaa, mikä vaikuttaa liikenteeseen ja palveluiden saavutettavuuteen. Koulujen, päiväkotien ja muiden toimipaikkojen toiminta saatetaan keskeyttää tai siirtää turvallisuussyistä.

8 Laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti

Laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti, kuten pandemia tai epidemia, voi aiheuttaa kaupungille merkittäviä ja monitasoisia vaikutuksia. Koulut ja päiväkodit saatetaan sulkea tai siirtyä etäopetukseen. Julkiset palvelut esimerkiksi kirjastot, liikuntatilat ja kulttuuripalvelut voivat keskeyttää toimintansa. Joukkoliikenteen käyttö voi vähentyä tai palveluita joudutaan rajoittamaan.

Verotulojen lasku ja kasvavat menot (esimerkiksi suojavaarusteet, viestintä, tukipalvelut) rasittavat budjettia.

9 Elintarvikehuollon vakavat häiriöt

Häiriöt elintarvikkeiden tuotannossa, varastoinnissa tai kuljetuksissa voivat vaarantaa elintarvikkeiden saatavuuden kaupungin alueella. Tämä voi erityisesti uhata kaupungin vastuulla olevien päiväkotien ja koulujen ruokahuollon jatkuvuutta.

Elintarvikkeiden niukkuus voi johtaa hintojen nousuun, mikä lisää taloudellista kuormitusta erityisesti pienituloisille. Saatavuusongelmat voivat myös aiheuttaa hallitsematonta ostokäyttäytymistä, kuten hamstrausta, sekä lisätä näpistysten ja muiden lieveilmiöiden riskiä.

10 Rahoitus ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt

Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakava häiriö tarkoittaa tilannetta, jossa pankki- ja maksupalvelut eivät toimi normaalisti. Häiriö voi johtua kyberhyökkäyksestä, teknisestä viasta, sähkökatkosta, maksuliikenteen keskeytymisestä tai laajasta taloudellisesta kriisistä.

Kaupungin maksuliikenneprosessit (esimerkiksi ostolaskut, investointien maksut) voivat keskeytyä. Palkkojen, tukien ja laskujen maksaminen voi estyä tai viivästyä.

Palveluntuottajien toiminta voi häiriintyä maksuliikenteen katkoksen vuoksi.

11 Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt

Tieto- ja viestintäverkkojen häiriö tarkoittaa tilannetta, jossa kaupungin toiminnan kannalta keskeiset digitaaliset järjestelmät, verkkoyhteydet tai viestintäpalvelut eivät toimi tai toimivat rajoitetusti. Häiriö voi johtua esimerkiksi kyberhyökkäyksestä, laitteistovioista, ohjelmistopuutteista, sähkökatkoksista tai palveluntarjoajan ongelmista.

Kaupungin sisäinen ja ulkoinen viestintä voi keskeytyä tai hidastua merkittävästi.

Palveluiden tuottaminen vaikeutuu, erityisesti sähköisten järjestelmien varassa toimivissa palveluissa. Tiedonsaanti ja päätöksenteko voivat hidastua tai estyä. Kaupunkilaiset eivät saa ajankohtaista tietoa tilanteesta, mikä voi lisätä epävarmuutta ja pelkoa.

12 Laajamittainen maahantulo

Laajamittainen maahantulo tarkoittaa tilannetta, jossa suuri määrä ihmisiä saapuu lyhyessä ajassa kaupungin alueelle esimerkiksi kansainvälisen kriisin, aseellisen konfliktin tai humanitaarisen hätätilanteen seurauksena. Tilanne voi syntyä nopeasti ja vaatia kaupungilta nopeaa reagointia vastaanottoon, majoitukseen ja muihin peruspalveluihin liittyen.

Koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja tulkkauspalveluiden järjestämistarve kasvaa.

Yhteiskunnallisen jännitteen ja epävarmuuden lisääntyminen, mikä voi vaikuttaa turvallisuuteen ja yhteisöllisyyteen.

13 Hybridiuhat ja sotilaallisen voiman käyttö.

Hybridiuhat ovat valtiollisten tai ei-valtiollisten toimijoiden toteuttamia, monimuotoisia ja samanaikaisia vaikuttamiskeinoja, joilla pyritään horjuttamaan yhteiskunnan toimintakykyä ilman suoraa sotilaallista hyökkäystä. Ne voivat sisältää kyberhyökkäyksiä,

informaatiovaikuttamista, taloudellista painostusta, sabotaasia tai kriittisen infrastruktuurin häirintää. Sotilaallisen voiman käyttö voi tarkoittaa aseellista konfliktia tai sen uhkaa, joka vaikuttaa kaupungin alueeseen tai sen läheisyyteen.

Väestön turvallisuuden tunne ja toimintakyky heikentyy. Riskinä on myös kriittisen infrastruktuurin häiriintyminen tai tuhoutuminen sekä laaja-alainen epävarmuus, pelko ja luottamuksen heikkeneminen viranomaisiin.

Julkisten palveluiden keskeytyminen tai rajoittuminen, tarve väestönsuojelutoimiin, evakuointeihin tai hätämajoitukseen kuormittavat kaupunkia. Kuntalaisten ja kaupungin työntekijöiden altistuminen informaatiovaikuttamiselle ja disinformaatiolle on mahdollista.

6. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutus toimintaan

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian tarkoittamia turvallisuustilanteita ovat normaaliolot, häiriötilanteet ja poikkeusolot.

Normaaliolot ovat vallitseva, arkinen olotila, johon kuuluvat myös tavalliset häiriöt, tapaturmat, onnettomuudet, tulipalot tai satunnaiset sähkökatkot. Normaaliolojen toimintaohjeita ovat esimerkiksi pelastussuunnitelma ja arjen turvallisuussuunnitelma.

Häiriötilanne on uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa kaupungin toimintaa ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää.

Poikkeusoloilla tarkoitetaan valmiuslain mukaista yhteiskunnan tilaa, jossa mahdollistetaan viranomaisten tavanomaisesta poikkeavien toimivaltuuksien käyttö.

6.1. Poikkeusolojen perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius

Poikkeusolojen aikana tehtävät lisääntyvät seuraavilla kaupungin toimijoilla:

- kaupunginhallitus
- konsernihallinto, erityisesti talous ja viestintä
- kaupunkiympäristön palvelualue
- sivistyksen palvelualue, erityisesti päivähoido ja perusopetus.

Muilta osin tehtävät pysyvät ennallaan tai vähenevät. Konserniyhtiöistä erityisesti Lahti Energian, Lahti Aquan ja Lahden Talojen merkitykset kasvavat.

Poikkeusoloihin liittyviä valmiustiloja ovat perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius. Perusvalmius on valmiustila, jota ylläpidetään normaalioloissa. Se edellyttää määräysten mukaista suunnitelmavalmiutta, toiminnallisia valmiuksia sekä ennakkojärjestelyjä erityistilanteita, häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten. Esimerkkinä on väestönsuojan käyttäminen varastona.

Perusvalmius

Perusvalmius on valmiustila, joka luodaan ja ylläpidetään jo normaaliaikana.

Perusvalmiudessa toteutetut alla olevat toimenpiteet muodostavat perustan tehostettuun valmiuteen siirtymisessä ja lopulta täysvalmiuteen siirtymisessä.

- valmiussuunnitelmien laatiminen
- omatoimisen suojelun suunnittelu ja organisoiminen
- johtamispaiikkojen rakentaminen
- johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien sekä tietoliikenneyhteyksien toteuttaminen
- henkilöstön, ajoneuvojen, työkoneiden ja huonetilojen varaaminen
- säteilyvalvontavälineiden hankinta
- vesihuoltoon varautuminen
- energia- ja lämpöhuoltoon varautuminen, erityisesti pitkäaikaisiin sähkökatkoksiin varautuminen (kaupunki ja Lahti Energia)
- päivittäistavarahuollon varautuminen
- materiaalihankinnat
- suojaväistöihin ja evakuointeihin varautuminen
- viestintä
- koulutus.

Tehostettu valmius:

Valmiuden kohottamistoimenpiteitä nimitetään tehostetuksi valmiudeksi. Tehostetussa valmiudessa ylläpidetään tilannekuvaa, jatkuvaa johtamis- ja häiriötilanneviestintävalmiutta sekä tehostetaan toimintaa erilaisin resurssivaroauksin, joiden tarkoituksena on hallita uhkaava tai syntyvä tilanne. Esimerkkinä on väestönsuojan valmistelu suojautumista varten.

Tehostettu valmius on valmiustila, jossa ylläpidetään alan jatkuvaa johtamisvalmiutta ja jossa valmiutta on kohotettu tarkoituksena hallita uhkaava tai jo syntynyt häiriö- tai kriisitilanne. Alla olevat toimenpiteet tehdään tehostetun valmiuden aikana:

- suunnitelmien yksityiskohtainen tarkistaminen ja täydentäminen, kaupunginhallitus määrittelee mahdolliset muutokset eri hallintokuntien tehtäviin ja toteaa mahdolliset valmiuslainsäädännön soveltamisen kautta tulleet uudet toimivaltuudet ja velvollisuudet
- johtamispaiikkojen varustaminen ja tilanteen vaatiessa osittain miehittäminen sekä päivystyksen järjestäminen
- yhteyshenkilöiden määrittäminen viranomais- ja johtokeskustöskentelyä varten
- puuttuvien viestiyhteyksien kytkeminen
- puuttuvan materiaalin hankkiminen
- henkilöstötarkistukset, henkilöstön koulutus ja ohjeiden anto

- tilannekuvan ylläpito.

Täysvalmius:

Täysvalmius on valmiustila, jossa kaikki voimavarat on otettu käyttöön häiriötilanteen tai poikkeusolojen aiheuttamien vaikutusten ehkäisemiseksi ja niistä selviytymiseksi.

Täysvalmiuden aikana valmiuslaki mahdollistaa yhteiskunnan yleisten ja yksityisten voimavarojen käytön tarkoituksenmukaisimmilla tavoilla. Esimerkkinä on väestönsuojan välitön käyttöönottomahdollisuus. Seuraavat toimenpiteet tehdään täysvalmiuden aikana:

- suunnitelmat tarkistetaan
- toimintaorganisaatio perustetaan tarvittavassa laajuudessa
- johtamispaikat, kalusto, suojelumateriaali, ajoneuvot, hälytys- ja viestivälineet, suunnitelmat ja tiedostot otetaan käyttöön ja niiden toiminta testataan
- johtamispaikoilla on ympärivuorokautinen päivystys ja tilanteen mukaan toimitaan joko päivystysvalmiudessa tai työskentelyvalmiudessa
- yhteyshenkilöt toimivat ennalta sovitulla johtopaikoilla
- henkilöstön koulutusta jatketaan
- kaupungin asukkaille annetaan toimintaohjeita ja järjestetään toimintaharjoituksia yhdessä toisten viranomaisten kanssa
- pidetään yllä ympärivuorokautista päivystysvalmiutta ja tilannekuvaa.

7. Varaukset ja materiaalihankinnat

Erilaiset varaukset sekä hankinnat tulee tehdä etukäteen ja niihin varaudutaan talousarviossa.

7.1. Henkilö-, ajoneuvo- ja tilavaraukset

Poikkeusolojen henkilövaraukset, jolla myönnetään vapautus aseellisesta palveluksesta, tehdään asevelvollisuuslain nojalla Hämeen aluetoimistoon. Varausten tekemisestä vastaa kaupungin turvallisuuspäällikkö. Varaukset päivitetään noin puolentoista vuoden välein.

Henkilövarausesitykset, jotka koskevat aliurakoitsijoiden työntekijöitä ja ajoneuvovarauksia, toimitetaan kaupungin turvallisuuspäällikölle. Turvallisuuspäällikkö tekee koko kaupungin varaukset kootusti ja samalla ylläpitää Lahden kaupungin varausrekisteriä.

Yhtiöiden vastuulla on huolehtia tarvittavista aliurakoitsija- ja ajoneuvovarauksista. Esimerkiksi Lahti Energia, Lahti Aqua ja Päijät-Hämeen ateriapalvelu tekevät omat varauksensa itsenäisesti. Kaupungin omistamia tiloja ei tarvitse varata. Yhtiöiden varaukset päivitetään noin puolentoista vuoden välein.

7.2. Varautuminen hankinnoissa

Kaupungin hankinnoissa varautuminen tulee huomioida siten, että elintärkeiden palveluiden ja tarvikkeiden saatavuus voidaan turvata myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

- Sopimukseen tulee sisällyttää velvoitteet toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta häiriötilanteissa.
- Toimittajilta edellytetään varautumissuunnitelmia kriittisten palveluiden osalta (esimerkiksi ateriapalvelut, kiinteistöhuolto, logistiikka).
- Sopimuksissa varaudutaan toimituskatkoksiin, esimerkiksi vaihtoehtoisilla toimittajilla tai varastointivelvoitteilla.

Palveluiden hankkimisella ei voi siirrä kaupungin vastuuta palvelun tuottamisesta. Sopimuksissa voidaan käyttää [SOPIVA](#)-lausekkeita.

Hankintoihin liittyvä tarkastuslista on liitteessä 1

7.3. VSS-materiaalihankinnat

Väestönsuojelumateriaalia tarvitaan kiinteistön suojaamistoimenpiteissä ja palvelualueiden tuotannon ylläpitämisessä.

Kiinteistökohtaiset väestönsuojelumateriaalihankinnat suoritetaan etukäteen kiinteistön VSS-organisaatioita varten toimialojen valmiussuunnitelmien edellyttämällä tavalla. VSS-materiaalin hankinnoista sekä varastoinnista vastaa kiinteistön omistaja.

Kiinteistökohtainen materiaali on lueteltu kiinteistön pelastussuunnitelmassa ja materiaali on sijoitettuna väestösuojaan.

Palvelualueiden tarvitseman muun kuin kiinteistön VSS-materiaalin yhteishankinnasta ja varastoinnista vastaa konsernihallinto. Muuta VSS-materiaalia ovat esimerkiksi suojaruuvit, säteilymittarit, kaasunaamarit, suojakäsineet ja jalkineet.

8. Koulutukset

Varautuminen ja väestönsuojelutehtävät kuuluvat kaupungin viran- ja toimenhaltijoiden virkavelvollisuuksiin sekä työsopimussuhteisen henkilöstön tehtäviin ilman erillistä korvausta (Pelastuslaki 1353/2018, 65 §). Näihin sisältyy myös velvollisuus osallistua tarvittavaan koulutukseen.

Henkilöstön valmius toimia häiriö- ja poikkeusoloissa varmistetaan koulutuksella ja harjoituksilla. Normaalioloissa koulutetaan erityisesti johtoa ja tehtäviin varattua henkilöstöä. Varautumiseen, valmiussuunnitteluun, riskienhallintaan ja työturvallisuuteen liittyvää tietoa jaetaan esimerkiksi työpaikkakokouksissa.

Kaupungin turvallisuuspäällikkö vastaa johtokeskuksen koulutuksesta ja harjoituksista yhdessä hyvinvointialueen ja pelastusopiston kanssa. palvelualueiden ja yhtiöiden valmiuskoulutuksesta vastaavat niiden oma johto. Tilakeskus huolehtii hallitsemiensa yleisten väestönsuojien järjestelyistä.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto/Lupa- ja valvontavirasto ja Pelastusopisto järjestävät kaupungille säännöllisesti koulutuksia ja valmiusharjoituksia. Kaupungin henkilöstö osallistuu myös alueellisiin maanpuolustuskursseihin.

Turvallisuuspäällikkö välittää koulutuksiin ja harjoituksiin liittyvät tiedotteet palvelualueille ja tarvittaessa konserniyhtiöille.

9. Liitteet 1-2

Liitteet 1–2 ovat erillisinä asiakirjoina:

Liite 1: Tarkistuslista: Varautumisen huomioiminen kaupungin hankinnoissa

Liite 2: Lahden kaupungin avaintoiminnot **SALAINEN**